

"בטל הטעם בגילוח"

אחר עלייתו לארץ הוא המשיך ב'מנהגו' בלי לבדוק האם יש הצדקה לדבר בבחינת "בטל הטעם לא בטלה התקנה..." (בצורה לא נכונה, כמובן).

במחשבתו הוא ניסה להצדיק את עצמו באומרו שבמקום העבודה הנוכחי ילעגו לו. אמנם הדהדו בראשו דברי הרמ"א: "ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת" (או"ח א' א'). וניסה להצדיק עצמו שאולי הדבר לא אמור ביחס למנהג זה.

אולם בחיפוש קל נתגלה שבעל האגרות משה עליו הסתמך מעיקרא, התייחס לשאלתו הנוכחית: "ואם הוא רק בשביל שילעיגו עליו, אבל לא יהיה לו הפסד ממון אסור" (אג"מ, חו"מ, ח"א סו"ס צ"ג). ואכן אחד מחבריו שהתגלח בימים אלו מאימת פיטורין ממקום עבודתו, יצא לגימלאות – ומעתה הוא לא מתגלח בבין המיצרים.

אבל, מה יאמרו לו בני ביתו, האם הם יקבלו את השינוי?

בעודו מהרהר בדבר, הגיעה לו הודעה מאחד מילדיו הקטנים: "אבא, למדנו בבית הספר על בין המיצרים ושלא מתגלחים בו – אני לא זוכר מה עושים אצלינו, שאלתי את אמא ואמרה לשאול אותך...". והוא הבין את הרמז של אשתו ומכונת הגילוח 'נגנזה' עד לאחר תשעה באב.

"מזל טוב" קרא לעברו הגבאי בכניסתו לבית הכנסת קודם תחילת התפילה. הוא הודה בנימוס, אבל ניסה להבין לרגל מה הם האיחולים. והנה הוא נזכר – היום יום הולדתו (בתאריך העברי כמובן)!

התפעלות מהגבאי שזוכר ומתייחס! ועל פי המנהג המקובל אצלם, הוא ודאי יקבל עליה לתורה (כפי שנהגו בכמה קהילות – נטעי גבריאלי, יום הולדת פ"א כ"א), אולם היום יום רביעי ואין בו קריאת התורה...

כמובן שרק בסיום התפילה הוא ניגש לגבאי להודות לו על האיחולים ליום הולדתו. והגבאי תמה: "לא ידעתי שיש לך יום הולדת" – עתה היה תורו להתפלל: "אם כך על מה היו האיחולים והברכות..."?

הגבאי השיב בפשטות: "עתה בין המיצרים, ואף שהשו"ע כתב שאין להסתפר בשבוע שחל בו תשעה באב (או"ח תקנ"א ג'), המנהג הפשוט בקרב בני אשכנז (ולא רק אצלם): 'תספורת נוהגים להחמיר משבעה עשר בתמוז' (רמ"א או"ח תקנ"א ד'). וכיון שהגעתי מגולח לבית הכנסת, הובן שנולד לך בן ואתה מיקל כשיטות הסוברות שבעל ברית מותר בגילוח (שע"ת תקנ"א א', שה"צ תקנ"א ס"ק ד')!"

הוא יצא לדרכו מהורהר, אכן הוא לא הקפיד שלא לגלח בבין המיצרים, 'שריד' לשנים בהם היה בגלות.

בהיותו בגלות הוא עבד במקום עבודה שחייב את עובדיו להתגלח בכל יום ואם לא היה נוהג כך, היו מפטרים אותו ולפיכך התגלח על סמך תשובת האגרות משה שהתיר מטעם זה (אג"מ או"ח ח"ה כ"ד אות ט'² – למעט שבוע שחל בו תשעה באב)³.

³ עיין ישורון נ' עמ' תרפ"ט בדברי הגר"ד פיינשטיין זצ"ל "כיום הרבה אנשים מגדלים שער פנים ולכן לא כ"כ נחוץ לגלח, ובדור"כ לא יסבול הפסד ממון...אך מותר לגלח עבור ראיון עבודה".

¹ עיין שואל ונשאל ח"א נ"ב, ח"ה יו"ד קל"ה שכך נהגו בג'רבה, וכ"כ בנתיבות המערב מנהגי מרוקו עמ' רט. אולם כנודע רבים מבני ספרד לא קיבלו הנהגה זו.

² ושם טעם ההיתר, ויל"ע אם תקף בכל המקרים.